

OLS

Bb

VOR

**türk
146**

STUDI E TESTI

461

Delio V. Proverbio

Turcica Vaticana

CITTÀ DEL VATICANO
BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA

2010

STUDI E TESTI

461

Delio V. Proverbio

Turcica Vaticana

CITTÀ DEL VATICANO
BIBLIOTECA APOSTOLICA VATICANA

2010

Pubblicazione curata dalla
Commissione per l'Editoria della Biblioteca Apostolica Vaticana:

Giancarlo Alteri
Marco Buonocore (Segretario)
Cesare Pasini
Ambrogio M. Piazzoni (Presidente)
Adalbert Roth
Paolo Vian
Sever J. Voicu

Descrizione bibliografica in www.vaticanlibrary.va

Stampato con il contributo dell'associazione
American Friends of the Vatican Library

Proprietà letteraria riservata
© Biblioteca Apostolica Vaticana, 2010
ISBN 978-88-210-0870-2

1 4 796065

SOMMARIO

Sommario	5
Önsöz	7
Prefazione	9
Abbreviazioni bibliografiche	13
Breve ragguaglio dei fondi vaticani annoveranti manoscritti turchi	23
Barber. or. 165, ff. 26r-33v	41
Borg. ar. 260, ff. 224-246 + Borg. turc. 85, ff. 1-8 (Bahtiyâr-nâme)	51
Vat. turc. 383	69
Vat. turc. 420	119
Füyûzât-ı mûknâtiyye («Magnetick Effluvia») di İbrahim Müteferrika	161
Ancora sull'Ahiqar turco-osmanlı	197
Appendice I: In margine alle versioni osmanlı dei Vangeli	219
Appendice II: Sbath 767	223
Appendice III: Primo elenco di libri turco-osmanlı appartenuti a Ali Mehmet Mulla-Zâde <i>alias</i> Mgr Paul Mulla (*1881-†1959)	229
Appendice IV: Libri turco-osmanlı nella Raccolte Generali della Biblioteca Apostolica Vaticana: bibliografia retrospettiva sommaria	247
Appendice V: <i>Notabilia Turcico-Latina</i> nell'Archivio Segreto Vaticano	251
Indice delle segnature citate	253
Indice dei nomi e dei titoli	261
Indice delle illustrazioni	271

ÖNSÖZ

Binlerce yıllık tarihi geçmişi olan Türk kültürü ve edebiyatının 10. yy.'dan itibaren İslam inancının, düşüncesinin, hayat tarzının ve estetiğinin etkisiyle sayısız eserler meydana getirdiği bilinen bir gerçektir. Bunlar edebiyattan ilahiyata; tıp, astronomi, tarih, coğrafya vb. Bilimsel eserlerden rüya tabirnamelerine kadar çok değişik alanlarda; ağırlıklı olarak da çok geniş Osmanlı coğrafyasında kaleme alınmışlardır.

Osmanlı Devletinde matbaanın geç kullanılmaya başlanması, kaleme alınan eserlerin genellikle el yazısıyla yazılmasını, çoğaltılmasını zorunlu kılmış, bundan dolayı da yüzyıllar içinde sayısı tesbit edilemeyecek kadar çok miktarda yazma eser ortaya konulmuştur. Bu eserlerin kahir ekseriyetinde Arap alfabesi kullanılmıştır. Az da olsa değişik harflerin kullanıldığı Türkçe eserlere de rastlanmaktadır.

Türkiye içinde olduğu gibi Türkiye dışındaki büyük kütüphanelerin pek çoğunda da el yazması Türkçe eserlerin koleksiyonları bulunmaktadır. Asırlar boyu Türk kültürü, edebiyatı ve bilim hayatıyla yakından ilgilenen Batı dünyası, pek çok Türkçe eserin de batıya aktarılmasını sağlamış, bu nedenle Batı kütüphanelerinde Türkçe el yazması koleksiyonları oluşmuştur. Vatikan da değişik konularda yazılmış el yazması Türkçe eserlerin bulunduğu zengin bir kütüphaneye sahiptir.

Kullanıcılarının istifadesine sunulamayan, bilinmeyen eserler, ne kadar orijinal ve kıymetli olurlarsa olsunlar bilimsel açıdan bir değer ifade etmezler. Onun için eserlerin bilinip tanıtılması, ilgililerin kullanımına sunulması, en isabetli yoldur. Bu nedenle yazma eser ihtiva eden kütüphanelerin kataloglarının uluslar arası bilimsel standartlara

uygun olarak hazırlanıp yayımlanması bilimsel gelişim açısından büyük önem arz etmektedir.

Türkiye'deki yazma eser kütüphanelerinin bazılarının katalogu yayımlandı. Maalesef bir kısmının katalog yayını hâlâ yapılmadı. Fakat başta British Museum, Bibliotheque Nationale, Gotha, Upsala vb. Türkiye dışındaki pek çok kütüphanenin Türkçe el yazması eser katalogları yıllar önce yayımlanmıştır. Vatikan kütüphanesinde de uzun zaman önce bir katalog yayını yapılmıştı.

Değerli araştırmacı Sayın Delio V. Proverbio de titiz bir çalışmayla Vatikan kütüphanesine ait yeni bir Türkçe el yazması eser katalogu hazırlayarak hem Türk kültürüne, edebiyatına hem de ortak dünya kültür mirasına büyük bir katkı sağlamıştır. Bu çalışma sayesinde pek çok Türkçe eserimizin varlığı da gün yüzüne çıkarılmış, araştırmacıların, ilgilenenlerin bilgisine sunulmuştur.

Bu ciddi çalışmalarından, değerli katkılarından dolayı Sayın Proverbio'ya yürekten teşekkürlerimizi sunar, kendisine yeni çalışmalarında başarılar dileriz.

Temmuz 2009

Prof. Dr. Hasan Kavruk
İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Malatya, Türkiye